

SLÅ HELLRE BROAR än bryggor mellan folken, uppmanar språkexperterna. Likaså bör man hellre ÖVERBROA än ÖVERBRYGGA någonting.

"Vad kallas den växt på svenska, som på finska benämns tyrni? Finns den på andra håll än i Finland?"

Växten kallas **havtorn**. Det intressanta med namnet är efterleden **-torn**. Den betyder helt enkelt **tagg** (havtornsbuschen är taggig). Vi känner alla avledningen **törne**. Samma avledning i en äldre form har gett det finska tyrni, som kommer från en gammal nordisk form **thyrnir**. — Havtornsbuschen finns hos oss vid kuster och skär vid Bottniska viken, men förekommer t.ex. också på Jyllands sanddyner.

Samme läsare frågar, varför ordet **mordbrännare** förekommer i sådana fall där mordbrännaren vet, att ett hus är tomt på folk.

Mordbrand har ursprungligen brukats om "hemligt anlagda bränder, som har lett till att någon människa har mist livet". Numera förekommer ordet använt även om sådana bränder som enbart vållar skada på annans egendom.

På tal om brott skall några ord sägas om substantivet **muta**, **mutor** och verbet **muta**. Förekommer orden bara i svenskan, frågas det. — I nutiden är det nästan faktiskt så. Ordet finns i norska dialekter (**mute** "mutpengar"), men det är bara i svenskt språkbruk som **muta** är en officiell term, och dessutom i det moderna isländska **muta** "ge mutor". Ursprunget till ordet måste betecknas som oklart: det har formodats att **muta** kunde vara lånat från latinets (där **mutare** betyder "förändra"), men det är mycket osäkert.

En fråga från Åland berör verbet **överbrygga**. — Över-

brygga är bildat efter det tyska **überbrücken**: men man har vid efterbildningen inte tänkt på att tyskans **Brücke** och vårt **bryggante** avser samma företeelse, såsom läsaren påpekar. Det tyska ordet motsvaras av "brygga" och "bro". Man har försökt införa de riktigare svenska motsvarigheterna **bygga bro över** och **överbroa** (och **överbygga**), men det olämpliga **överbrygga** dyker fortfarande upp. Akademiens ordlista nämner **överbrygga** och det är riktigt, eftersom ordet faktiskt brukas — men ett tillägg "mindre lämpligt, se i stället **överbroa**" vore på sin plats. I "Svensk handordbok" sägs det om "slå bryggor mellan folken" att det "hellre" bör heta **broar**.

Från de här svårare "övergångarna" kommer jag till ett namn på en älv. Det frågas, vad **Kyrönjoki** heter på svenska.

Den älven har jag ofta hört omtalas under mina skolår uppe i Vasa. Den heter **Kyro älv**. Det är den älv, som rinner genom Storkyro och Lillkyro — fi. **Kyro** heter alltså **Kyro**.

En annan läsare har lagt märke till en formulering (som kan vara tillkommen genom slarv, men också kan ge upphov till vissa påpekanden): "Det kan konstateras att sfp vare sig genom egna företrädare eller genom beslut i egen krets medverkat till lockouten, framhöll R".

— Jag vill bestämt ha ett **inte** framför "vare sig". Jag uppfattar meddelandet så, att R. sagt att sfp inte har medverkat, vare sig på det ena sättet eller det andra. **Vare sig** kan inte ensamt ge satsen nekad betydelse, som Erik Wellander säger i "Riktig svenska", sidan 187.

"Bör det heta **mönstra-segla** på ett fartyg eller **mönstra/segla** i ett fartyg".

För mig är **mönstra** på ett fartyg och **segla** på ett fartyg de enda tänkbara uttrycken, och efterforskningar i Svenska Akademiens stora ordbok ger samma besked.

Carl-Eric Thors

FORMEN SVERIGE som benämning på vårt västra grannland härstammar ursprungligen från **Sve-rike**, dvs. **Svea rike**, medan **NORGE** härleds från **Noregr**. **Norvegr** lydte **formen tidigare**, vilket betyder "vägen mot norr".

Det finns två ord **slör**. Det ena ordet **slör** är en seglarterm och används på tal om medvind. Det betecknar en vind mer akterlig än tvärs. Det andra ordet **slör** är en beteckning för något som sakert många har lagt märke till på en vanlig tupp, nämligen en nedhängande och köttig hudflik på halsen, som tydligt framträder hos den vanliga tuppen och hos andra hönsfåglar.

De bägge orden har olika ursprung. Seglartermen anses vara bildad till verbet **slöra** "segla för oppen vind", ett ord som anses vara besläktat med vårt vanliga **slarva** — i norska dialekter används **sløre** bland annat i samma innebörd som vårt **slöra**, men också om "vara senfärdig och slarvig". Men det norska **sløre**, **slöra** används också i betydelsen "släpa efter". Till denna betydelse av **slöra** kan **slör** om tuppars vara bildat.

Några ord skall sägas om en term som samme läsare har läst i en notis rätt nyligen. Den notisen gällde äldre tiders barbariska straff. Det hette, att "mannen blev **taglad** och kvinnan å bålet bränd". Frågan gäller, om textens **tagla** kan vara detsamma som "stegla". (Stegling var ett straff, som innebar att en dödsdömd efter halshuggning uppspikades på en stake, ett s.k. stegel.)

Det som i synnerhet talar för att **tagla** är detsamma som **stegla** är enligt min mening sammankopplingen med att kvinnan skulle "å bålet brännas". T.ex. om "mord och nidingverk" stadgar 1734 års lag, att "mannen (warde) steglad och kvinnan i bålet bränd". Textens **taglad** är fel för "steglad". Möjligen beror felet på en oriktig avskrift i gammal tid.

Till modern tid förs vi av en fråga som en annan läsare ställer. Han säger, att namnet **Sverige** rätt nyligen kunde stavas antingen **Sverige** eller **Sverge**. "Skulle inte **Sverge** ha varit ortografiskt lättare att använda?", frågar han.

Det är riktigt, att **Sverge** (och på 1700-talet **Sverje** o. likn.) förekommit. Jag tror dock att stavningen **Sverige** är lätt att använda, när man vant sig vid den. Dessutom skulle en allmän ändring till "Sverge" medföra en mycket omfattande ändring av officiella och andra papper såsom formulär.

Formen **Sverige** sammanhänger med den gamla formen **Sverike** av ett ännu äldre **Svea rike**. — Namnet **Norge** innehåller däremot inte ordet **rike**, utan kommer av ett äldre **Noregr** (jämför det nynorska **Noreg**), **Norvegr**. Den gamla formen **Norvegr** (engelska **Norway**) visar namnets ursprung: det har ursprungligen betydelse "vägen mot norr".

En tredje läsare frågar: "Vilken bakgrund har ordet **hotel**? Stavas det med ett eller två I? Hur är det anknutet till franskans **hôtel de ville**?"

Hotell — som i modern svenska stavas med två I — kommer från franskans **hôtel**. Den franska stavningen med en "cirkumflex" över o hänvisar till ursprunget: ordet kommer från ett äldre **hostel** (som för resten lever i det engelska **hostel** "härberge, studenthem"), men ordet är utvecklat ur det latinska **hospitālis** "gästfri".

Ordet **hotell** är i nuvarande användning känt i svenskan från slutet av 1700-talet. Användningen om "fint hem för resande" har motsvarighet bl.a. i franskan, där ordet används om fina bostäder, t.ex. ambassadorbostäder, och om stadshus (på franska **hôtel de ville**).

Carl-Eric Thors